

Årsmøtetale: Trond Reierstad

Ordfører, Årsmøte

Vi har gjort unna nok et år.

Jeg har lurt mye på hvordan vi skal presentere 2017-resultatet. Vi leverer et resultat som er klart dårligere enn fjoråret. Og mer alvorlig; vi taper volum.

Likevel vil jeg starte med stolthet, skryt - og takknemlighet. Vi leverer det tredje beste resultatet i TINEs historie. Vi leverer nok en gang etterbetaling til TINEs eiere i mange hundre millioner kroners klassen. Vårt omdømme ligger nok en gang i toppsjiktet blant norske forbrukere.

Det er ingen selvfølge. Det har ikke kommet uten hardt arbeid i alle ledd i vår verdikjede.

Det hadde ikke kommet om det ikke var for at norske melkeprodusenter går kveldsrunden i fjøset klokka elleve, brøyter vei til melkebilens klokken fem - og leverer melk av førsteklasses kvalitet

Det hadde ikke kommet uten tankbilsjåførere, meieriarbeidere og plukkere som jobber tidlig og sent. Heller ikke uten alle de andre menneskene som med stor iver, gjør en innsats for TINE.

Og det hadde ikke kommet uten god ledelse, både valgt og ansatt

En kjempestor takk til alle sammen!!

Resultatet har ikke kommet bare ved å flyte videre på gamle vaner. Vi har gjennomført STORE endringer. Mange medarbeidere er blitt flyttet. Mange ledere og ansatte har fått nye oppgaver og nye rapporteringslinjer. Det å lykkes med så store endringer og samtidig levere resultater er mye vanskeligere enn de fleste er klar over. Årets resultat er derfor langt mer imponerende enn tallene skulle tilsi.

Derfor en ekstra takk til endringsviljen og fleksibiliteten som er vist i alle ledd i vår flotte organisasjon. TUSEN TAKK

Framover

Vi skal feire resultatet. Vi skal være stolte av det vi har skapt sammen. Og jeg tror vi skal tillate oss å skryte litt. Ikke i selvtilfredshet – men i glede. Skryte av den industrien vi har skapt og de resultatene den leverer.

Men man overlever ikke lenge som bonde hvis en lener seg for lenge tilbake, stopper å investere, stopper å forbedre. Jeg har i flere år snakket om at vi er på vei inn i grovere sjø. Vi har jobbet mye med å trimme selskapet til tøffere konkurranse. Årets resultat hadde ikke kommet om vi ikke tok bekymringene på alvor

Jeg har snakket mye - og mange ganger- om bekymringene for framtida. Det er viktig å bekymre seg. Bekymring gjør oss forberedt. Jeg kunne brukt hele årsmøtetalen også i år til å snakke om bekymringer. Jeg skal ikke påstå at det er TINEs skyld at jeg er blitt grå i håret, men utfordringsbildet rundt oss har nok bidratt.

Likevel; av og til angrer jeg på at jeg ikke har snakket mer om **mulighetene**.

Som bønder - og særlig om våren, er vi genuint opptatt av mulighetene. Det er få ting som gir større glede enn å kjøre såmaskin en fin vårdag. Når vi pløyer og sår, er det ikke bekymringene for en dårlig sommer som driver oss, men mulighetene til en god høst. Mulighetene som ligger i et godt såbed, Mulighetene som ligger i rett valg. Raigras eller timotei? Kløver eller korn?

Evnen til å utnytte mulighetene, er minst like viktig som evnen til å bekymre seg. Våre internasjonale verdier er en slik mulighet. Vår internasjonale virksomhet er et godt arrondert jordstykke med vårtørt såbed. Det gir muligheter.

JA – vi kunne solgt hele jordstykket – eller leid det ut til naboen. Men som bønder gjør vi ikke det. Vi griper muligheten. Vi kalker, gjødsler og sår.

Vi vet at det er mye arbeid

Vi vet at det ikke er risikofritt

Vi vet at det kan bli et dårlig resultat og til og med tap.

Men vi sår!

Våre økonomer og strateger lager selvsagt mer komplekse analyser og begrunnelser, men for meg ender det til syvende og sist opp med spørsmålet om vi vil utnytte en mulighet.

Jarlsbergmerket og vårt uteapparat har en verdi som forsvinner hvis den ikke forvaltes

Jeg mener det er rett av den norske bonden å ha en posisjon der ute med en sterk merkevare. Det gir oss muligheter - operativt og strategisk.

Det handler om muligheten til å skape verdier for bonden i framtida.

I diskusjonen i eierorganisasjonen hører jeg at mange oppfatter det som en mulighet, men at de ser på dette først og fremst som en mulighet til å bygge et ysteri - og tjene penger på irsk melk.

Jeg kan love dere muligheten består i mye, mye mer enn et ysteri!

En internasjonal satsing gir oss muligheter til å utnytte vårt kontaktnett og kompetanse internasjonalt.

Det er en mulig kanal inn i et større marked, også for norsk melk der framme. (jeg kan forsikre dere om at vi vil fortsette å lete etter produkter basert på norsk melk som kan gi lønnsomhet også internasjonalt). Ved å vedlikeholde de kanaler og verdier som er bygget opp ute, har vi en kanal for snøfrisk, for ski-queen (brunosten vår i USA) for nye produkter fra Tresfjord, Selbu - eller fra et av de andre spesialanleggene våre.

For et drøyt år siden vant osten Kraftkar, som produseres på Tingvoll av en patriotisk TINE-ambassadør, verdensmesterskapet i ost.

På samme arrangement i fjor høst fikk TINE heder og ære for våre geitoster. Det viser at vi er på rett vei, her er det også muligheter.

Denne høsten skal oste-VM holdes i Bergen. Vi skal være der og vise fram våre spesialiteter for et meget kresent publikum – og de kommer til å like det de får servert. Det blir jo slik når produktene er laget på kanskje verdens beste melk.

Så for å gjenta: Vår internasjonale satsing er en mulig kanal for nye suksesser. Vi får et volum fra Irland til å bære faste kostnader og en mulighet til å ta med mer på lasset.

Jeg sier ikke at det er en risikofri avgjørelse,

Jeg sier heller ikke at det ikke finnes motargumenter

Og vi har brukt mye tid i eierorganisasjonen på disse spørsmålene - og fått mange innspill både for og imot.

På grunnlag av dette arbeidet, har styret trukket sin konklusjon. Og det står et samlet konsernstyre bak de vedtak som er fattet.

Så vet vi at høsten ikke er i hus, selv om man har sådd. Vi vet at den må følges og skjøttes. Det har vi alle ambisjoner om å gjøre. Jeg håper derfor at framtidige årsmøter kan se tilbake - og være glad for at vi valgte å utnytte mulighetene.

Om å skape verdier

Mye av både norsk landbrukspolitikk og samvirkeideologien handler om å sikre en rettferdig fordeling av ressurser og verdiskapning. Det er utrolig viktig. Evnen til å fordele er ett av kjennetegnene med den norske modellen - og samvirket er vel selveste grunnmodellen for fordeling.

Men for å fordele må vi skape! Uten å skape verdier har vi ikke noe å fordele. For å ha noe å fordele også i framtida, må vi utnytte de mulighetene vi ser i dag. For å utnytte muligheter trenger vi kapital.

Jeg er opptatt av at vi sikrer oss handlingsrom til å utnytte slike muligheter.

Kapital

Meierivirksomhet er en kapitalkrevende næring. Norske melkeprodusenter har over lang tid investert mye av sin kapital i sin meierivirksomhet. Kloke eiere før oss, har bygget egenkapital som gir oss handlefrihet i dag. Vi har gjennomført tunge investeringer både på Jæren, i Trøndelag, i Gudbrandsdalen - og på Kalbakken. Men vi har fortsatt tunge investeringer foran oss. De raske endringene i både teknologi og marked, stiller krav til store investeringer framover. Vi skal ha på plass et helt nytt anlegg for distribusjon og produksjon i Bergen, og vi har investeringsbehov på mange anlegg som er viktig for råvareavsetningen i mange deler av landet. Vår investeringsstrategi skal alltid ha et nasjonalt perspektiv, samtidig som det må ligge økonomiske vurderinger i bunn.

En ørliten digresjon; hva synes dere om vår satsing på Kukraft? Her ligger en fantastisk mulighet til å skape merverdi av møkk og samtidig redusere klimaavtrykkene fra vår verdikjede. Jeg synes ideen er genial. Så får vi se om den er mulig å realisere.

Det vil også dukke opp investeringsmuligheter framover. De kanskje **aller største** mulighetene ligger nettopp på områder vi fortsatt ikke vet at finnes. Innovasjonsevne og innovasjonskraft er avgjørende for vekst og lønnsomhet framover. Det krever investeringer i folk, utstyr og markedsføring. Det er ikke risikofritt, men likevel helt nødvendig for å lykkes.

Vi beveger oss inn i et stadig åpnere marked med en stadig tøffere konkurranse. Volumene flytter seg. Bare de siste ti årene har minst 100 millioner liter melk flyttet seg fra drikkemelk og industrimelk til ost og yoghurt.

Vi har flere valgalternativ i en slik situasjon. Vi kan velge høy pris, lave investeringer og et fallende volum, eller vi kan sloss om volumet i nye markeder, men da med en lavere prisstigning og høyere investeringer. Vi har valgt det siste. Og min inngang vil også framover være at vi må sloss om volumene. Det vil kreve investeringer.

For styret har det vært viktig å sikre egenkapital i forkant, slik at vi kan manøvrere oss gjennom disse investeringsbølgene. Gjennom det kan vi sikre at norske melkeprodusenter også i framtida kan være med å høste av nye markedsmuligheter, uten å sette for mye av selskapet på spill gjennom knapp egenkapital.

Volum og mangfold

Vi har vedtatt en ny konsernstrategi denne vinteren. Den har blitt presentert i deler eller i sin helhet på mange samlinger denne våren, og jeg har ikke tenkt til å gjenta den.

Det er likevel ett område som fortjener ekstra oppmerksomhet når vi har samlet så mange tillitsvalgte. Jeg har snakket mye om at vi må sloss for volumene. Det enkleste ville selvsagt være hvis folk ville drikke mer helmelk. Men volumene må vinnes liter for liter. Volumene vinnes også gjennom å vinne mangfoldet. TINE er, og skal være, god på volumproduksjonene, men vi må også lykkes med det små, enten alene eller sammen med andre.

Et slikt område er geitemelk. Geitemelk utgjør en drøy prosent av norsk melkeproduksjonen i Norge. Det høres ikke så mye ut, men sett fra en annen synsvinkel; geit utgjør en femtepart av Jarlsberg-eksporten. For å lykkes med å vinne tilbake volumene som forsvinner i 2021, MÅ vi lykkes med denne typen

spesialiteter - enten det er knyttet til geitemelk, økomelk eller andre spesialiteter fra de flotte anleggene våre.

Hva er oppskriften for å lykkes med spesialiteter? Jeg tror ikke det finnes noen enkle svar. Men jeg tror måten vi ser på disse nisjene er viktig. TINEs oppgave er IKKE å finne måter å bli kvitt de volumene som til enhver tid produseres, men å utnytte markedsmuligheter for å skape inntekt for bonden. Jeg tror mye handler om å skape lønnsomhet. Vi må vite hva forbruker vil ha og lete etter lønnsomme måter å betjene disse behovene på. Vi har altfor ofte forsøkt å selge inn ulønnsomme produkter til motvillige meierisjefer og halvhjertede kjeder. Vi må starte i den andre enden og forstå markedsmulighetene som ligger i den fantastiske geitemelka og i engasjerte lokale produsenter. Jeg har tro på at vi framover vil bli enda bedre til å utnytte disse mulighetene

Organisasjon

Jeg startet med å snakke om at vi gjennom å trimme selskapet har klart oss gjennom år med stadig sterkere konkurranse. Jeg er ikke i tvil om at vi må jobbe videre med å utvikle selskapet. JA, vi har møtt noen vindkast, men vi vet det blir tøffere. Vi seiler fortsatt innaskjærs. Administrasjonen er i gang med en rekke krevende og viktige forbedringsprosjekter. Det er avgjørende at de lykkes. Men hva gjør vi med eierorganisasjonen vår?

Er den trimmet for framtida?

Håndterer den høyere tempo og økt konfliktnivå?

Fungerer den som forsvar mot stadig tøffere angrep på vår selskapsform og forretningside?

Og ikke minst; tilbyr den et inspirerende faglig utviklingsmiljø som gjør det interessant å fortsette som melkeprodusent - og til å engasjere seg som tillitsvalgt?

Jeg skal ikke svartmale status. Vi har en sterk organisasjon. Vi har engasjerte eiere. De fleste av våre leverandører deltar på ett eller flere arrangement i regi av TINE i løpet av året.

Vi har en eierorganisering som har tjent oss godt, og det er alltid en risiko ved å endre noe som fungerer. Jeg stiller likevel spørsmålet – Er vi optimalt tilpasset framtida?

Det blir 2-300 færre melkeprodusenter hvert år. Bare siden forrige vedtektsendring i 2015 er antallet medlemmer i TINE redusert med drøye 1000

og antallet hentepunkt er på vei ned mot 8000 Vi har gått fra godt over 212 produsentlag i 2014 til 177 produsentlag ved utgangen av 2017

Dersom dagens utvikling fortsetter i samme takt som i dag, kan vi oppleve å være ytterligere 1000 færre leverandører i 2023. Da blir det også færre produsentlag. Hva slags organisering trenger vi da?

TINE har mer enn 1500 tillitsvalgte på ulike ledd. Vi legger ned titusenvis av timeverk i organisert tillitsmannsarbeid. Kan vi få enda mer kraft igjen for dette arbeidet?

Jeg har ikke svarene. Styret har satt i gang et arbeid med evaluering av eierutvalgene. Vi leter etter modeller som kan sikre et enda åpnere eierdemokrati, som kombinerer innsyn og bred deltagelse med et styre som evner å fatte raskere beslutninger også i kompliserte spørsmål. Det høres ut som en selvmotsigelse, men vi er helt avhengig av å lykkes både med åpenhet og med effektivitet. Jeg er trygg på at vi gjennom gode prosesser i eierorganisasjonen i tiden framover, vil finne slike løsninger.

Dyrevelferd

Årsmøtet handler først og fremst om TINE og hvordan vi kan utvikle selskapet kommersielt for å skape verdier. Men i et samvirkeselskap er det en sammenhengende verdikjede fra bonde til butikk. Hva TINE gjør betyr mye for oss bønder - og hva vi gjør betyr mye for TINE.

Jeg har lyst til å ta opp to ting som i første rekke berører oss selv som bønder - men som likevel har svært stor betydning for om selskapet lykkes i markedet. Det første er vanskeligst å snakke om; dyrevelferd.

Vi mener å vite mye om dyrevelferd. Vi går jo blant kuene hver dag. Vi måler og overvåker alt dyra gjør. Friske dyr som har det bra er forutsetningen for både melkemengde, melke kvalitet og røkterens nattesøvn.

Det er likevel ikke våre egne vurderinger som teller. Det er hvordan våre kunder og forbrukere ser på oss som avgjør. Hvordan vurdere de dyrevelferden? Hvilke elementer vektlegger de? Sett fra utsiden kan det være andre faktorer som spiller inn, enn det vi selv har mest fokus på.

Dyrevelferd er heller ikke et absolutt begrep. Det er ikke statisk. Det som var god dyrevelferd i går, er ikke nok i dag - og i morgen er kravene skjerpet.

Bare spør eggprodusentene.

Jeg må understreke; vi har svært god dyrevelferd i norsk melkeproduksjon, så utgangspunktet er bra.

Vi har oversiktlige enheter, brukere med høy kunnskap. Vi har brukere som er tilstede hos dyra daglig. Men framtida stiller nye krav, og vår egen næring endrer seg også

Vi har en økende andel leid arbeid. Det foregår en mekanisering og automatisering, som i svært mange situasjoner gir økt dyrevelferd - men som også kan gi større avstand og mindre tid med dyra.

I en slik situasjon er det farlig å bli selvtilfreds og hevde at vår dyrevelferd er uten plett og lyte.

Hvis norske forbrukere også i framtida skal ha trygghet og tillit til norsk melk må vi jobbe videre med å utvikle oss – også på dette området.

TINE må ta et ansvar, og jeg ønsker meg faktisk et strengere TINE. Et TINE som gir beskjed når vi ser avvik, et TINE som trekker i melkeprisen når avvik ikke lukkes.

Så til et morsommere tema

TINE jobber for å redusere sine kostnader, men bidrar også til å redusere våre. Jeg har fulgt nøye med i arbeidet med Grovfor 2020.

Arbeidet viser stort spenn i grovforpris. Forskjeller er flott. Forskjeller viser at det er muligheter til forbedring. Det er uten tvil mye vi kan jobbe med for å redusere våre fôrkostander. I en situasjon hvor myndighetenes vilje til å bidra, synes stadig mindre, er det desto viktigere at vi selv leter etter alle muligheter til å få mer godt grovfôr igjen for pengene

Jeg er svært stolt over det bidraget TINE har gitt, for å få fokus på disse mulighetene. Bedring av bondens bunnlinje på denne måten, er en styrking av konkurransekraften til norsk melk

Politikk

Det siste temaet jeg vil berøre er landbrukspolitikken. Ikke fordi det er det minst viktige. Men fordi jeg mener årsmøtet først og fremst skal handle om de tingene vi selv kan gjøre noe med. Vi gjentar ofte at melkeproduksjon er en politisk næring. Det er det ingen tvil om. Vi er helt - og fullstendig prisgitt de rammer norske politikere legger for vår næring.

Nå er vi selvsagt ikke helt uten innflytelse på politikken. TINE har en viktig rolle for å formidle melkeprodusentens interesse. Vi har formidlet våre klare prioriteringer, både via faglaga og direkte til politiske myndigheter.

Vår kortversjon er som følger:

- Norsk landbruk må baseres på norske fôrressurser. Bare gjennom å foredle norske ressurser kan vi over tid skape legitimitet. (Grovfor 2020)
- Ressursene er spredt på små og enda mindre jordlapper i hele landet.
- Kua og geita er fantastiske dyr, som kan omdanne gras fra inn- og utmark til menneskeføde
- For å utnytte ressursene må kua og geita finnes der jorda er - på små og mellomstore bruk i hele landet.

Den største utfordringen i dag er at en ikke får fornyet drifta på mange enheter. Derfor understreker vi nok en gang:

- Behovet for økt og målrettet investeringsstøtte
- Behovet for forutsigbarhet gjennom et velfungerende kvotesystem
- Og som i fjor; behovet for stor varsomhet med prisøkninger. Vi MÅ sikre volumene

Så får vi håpe at de som om noen dager skal forhandle om rammene for neste år, forstår dette og ser hvor viktig melka er for hele landbruket.

Avslutning

Jeg ser dere begynner å flakke med blikket, så nå skal jeg snart gå inn for landing.

Først et ønske om at fastlandsindustrien, inklusive TINE, får gode og forutsigbare rammevilkår, slik at vi kan trygge arbeidsplasser og verdiskapning i hele landet vårt. Jeg håper at politikerne vil utnytte den enorme muligheten som ligger i en effektiv og bærekraftig melkeproduksjon fordelt på mange bruk i hele landet. Årets jordbruksoppgjør er en glitrende anledning til å vise at de har forstått det.

Deretter er det et klart ønske om at TINE evner å nyttiggjøre seg de muligheter som ligger i våre internasjonale verdier, i den nye teknologien - og i de nye markedene som vokser fram.

Til sist en oppfordring til årsmøtet om å benytte den enestående muligheten et årsmøte i en samvirkeorganisasjon er. Det er her vi former framtiden vår!

Bruk denne muligheten!

Godt årsmøte!